

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, י"ג סיוון התשפ"ו

חולין כ"ט – שחיטת חצי סימן, רוב הסימנים בחולין ובקדשים, ומשך חלות השחיטה

שאלות:

1. גבי מצא שחצי הקנה של התרנגולת חתוך, האם התרנגולת נחשבת טריפה?

שחיטת חצי סימן

בהמשך למחלוקת האם חיתוך של חצי מהסימן בדיוק נחשב כרוב, הגמרא מביאה קושיות נוספות על שיטתו של רב שסובר שחצי נחשב כרוב:

- הברייתא אומרת שאם חצי מהקנה של העוף היה פגום (חתוך) עוד לפני השחיטה, והשוחט הוסיף על החיתוך הזה כל שהוא, והשלים את השחיטה – השחיטה כשרה. הגמרא מקשה: אם חצי פגום נחשב כרוב (כמו שסובר רב), אז ברגע שנפגם חצי מהקנה העוף כבר היה טריפה (כי פגימת רוב הקנה מטריפה)! ואם העוף כבר טריפה לפני השחיטה, איך השחיטה יכולה להכשיר אותו?
 - רבא מנסה לתרץ שיש הבדל בין הלכות טרפה להלכות שחיטה: לעניין טרפה צריך "רוב הנראה לעיניים" (וחצי מדויק הוא לא רוב ניכר), אבל לעניין שחיטה גם חצי נחשב כרוב.
 - אביי מקשה על החילוק הזה: אם לעניין טרפה שהיא נטרפת בקלות שאפילו לפעמים נקב קטן מטריף אנחנו דורשים רוב ניכר לעין, אז לעניין שחיטה שחייבת להגיע לרוב כדי להכשיר, (גם למי שקורא לחצי רוב) בטח שנדרוש רוב ניכר לעין!
 - לכן הגמרא מסיקה שלכולי עלמא (גם לדעת רב), בשחיטה וטרפות חצי לא נחשב רוב. והשאלה אם ככה, במה נחלקו רב ורב כהנא? הגמרא מתרצת שמחלוקתם נאמרה לגבי קרבן פסח: מה הדין אם בדיוק חצי מעם ישראל טהורים וחצי טמאים בערב פסח?
 - רב אמר: שחצי נחשב כרוב. לכן גם הטהורים נחשבים רוב וגם הטמאים. ולכן כולם חוגגים בפסח ראשון, הטהורים בטהרה, והטמאים עושים בטומאה (כמו במצב שרוב הציבור טמא, שלא דוחים אותם לפסח שני כי הם נחשבים ציבור ולא יחידים, שנאמר: "אִישׁ אִישׁ כִּי־יְהִי־טָמֵא" – יחיד נדחה, אבל לא ציבור).
 - רב כהנא אמר: מחצה על מחצה לא נחשב כרוב. לכן הטהורים עושים פסח ראשון, והטמאים נדחים לפסח שני כמו יחידים.
2. אשר כהן השלים את השחיטה של הכהן הגדול, ששחט רק את רוב הסימנים ביום הכיפורים, האם זה פוסל את העבודה?

רוב הסימנים בחולין ובקדשים

הגמרא שואלת: למה המשנה צריכה לחזור בסופה על הדין שצריך לשחוט "רוב אחד בעוף ורוב שניים בבהמה"? הרי כבר בתחילת המשנה כתוב "רובו של אחד כמוהו!" רב הושעיא מסביר שהמשנה הייתה צריכה להשמיע לנו את הדין פעם אחת לגבי חולין ופעם אחת לגבי קודשים:

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- אם היינו לומדים רק בחולין, היינו חושבים שבקודשים שבהם צריכים את הדם לזריקה על המזבח לא מספיק לשחוט רק רוב אלא צריך את כל הסימן. בשביל להוציא יותר דם.
 - ואם היינו לומדים רק בקודשים, היינו חושבים שבחולין (שלא צריכים את הדם) מספיק לשחוט אפילו רק חצי סימן. לכן נצרכו שניהם.
- האמוראים הביאו מספר הוכחות לכך שהרישא של המשנה עוסקת בחולין והסיפא בקודשים:
- **רב כהנא ורב שימי בר אשי:** אמרו שהרישא מדברת על חולין. לדעת **רב כהנא** כי כתוב "השוחט" לעניין עוף, ובעוף קודשים הרי עושים מליקה, ולדעת **רב שימי** כי כתוב בה "סימן אחד בעוף" ובחלק מקודשי העוף צריך שני סימנים. והסיפא מדברת על קודשים, והכוונה בסיפא 'רוב אחד', לרוב של כל אחד ואחד (בעולה רוב של אחד ובחטאת שניים), ומה שמוזכר בסיפא שחיטה ולא מליקה זה מתייחס דווקא לבהמה, כי עליה דובר באחרונה.
 - **רב פפא:** מוכיח שההתחלה מדברת על חולין, כי מוזכרת בה שיטת **רבי יהודה** שצריך לשחוט את הורידים ו**חכמים** חולקים עליו. בקודשים **חכמים** לא היו חולקים עליו כי בקודשים ברור שצריך להוציא את הדם.
 - **רב אשי:** מוכיח שהסוף מדבר על קודשים, כי בהמשך המשנה בדף הבא כתוב "השוחט שני ראשים כאחד – שחיטתו כשרה". הדין הזה (שבדיעבד כשר ולכתחילה לא) מובן בקודשים בגלל הפסוק "לְרֹצְנֵיכֶם תִּזְבְּחֶהוּ" שנכתב כאילו כתוב "תִּזְבְּחֶהוּ" – וזה מלמד, שלא ישחטו שני אנשים זבח אחד, אלא רק אחד. ושלא ישחט אדם אחד שני זבחים יחד. אבל בחולין מותר לשחוט ביחד גם לכתחילה.
 - **ריש לקיש** גם **שאל** על הכפילות שהזכרנו במשנה ו**תירץ**, שהסוף מדבר על קודשים ביום הכיפורים, שזה מקרה מיוחד שבו הכהן הגדול עושה לבדו את כל עבודת יום הכיפורים שכשרה רק בו. ולכן אם הכהן הגדול שחט רק רוב שניים כי אין לו זמן, ולא מירק (השלים) וכהן אחר השלים את השחיטה אחריו – הקרבן כשר ואין גזירה אפילו מדרבנן וזה לא נחשב כאילו מישהו אחר השלים את העבודה (למרות שלכתחילה מצווה למרק ולהשלים את כל שני הסימנים בגלל שצריך את הדם). לכן המשנה משמיעה שהעבודה נגמרת ברוב שני סימנים.
3. אהרון חתך סימן אחד של קרבן, מחוץ לבית המקדש, הוא חייב כרת?

זמן חלות השחיטה

רבי יוחנן וריש לקיש נחלקו בשאלה איזה שלבים בתהליך נחשבים 'שחיטה':

- **ריש לקיש** אמר בשם **לוי סבא**: השחיטה נחשבת שחיטה רק ברגע סיומה ("אינה לשחיטה אלא בסוף").
 - **רבי יוחנן** אמר: השחיטה נחשבת שחיטה לאורך כל התהליך, מההתחלה ועד הסוף ("ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף").
- רבא** מסביר את המחלוקת כך:

- שכולם מסכימים שאם גוי שחט סימן אחד וישראל שחט את הסימן השני – השחיטה פסולה (כי הגוי עשה את הבהמה טריפה ישר בהתחלה).
- וכן מי ששחט סימן אחד בעולת העוף, מתחת לחוט הסיקרא שלא במקומה, כבר פסל

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

אותה, כי בחטאת העוף הסימן הזה כשר מתחת לחוט הסיקרא, ולכן הוא נחשב גם בשביל לפסול בעולה.

○ המחלוקת לפי **רבא** היא, במקרה שבו אדם שחט סימן אחד מחוץ למקדש וסימן אחד בתוך המקדש:

- לפי מי שסובר "ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף": הוא חייב משום שוחט קודשים בחוץ (כי כבר מהסימן הראשון נעשה מעשה שחיטה בחוץ).
- לפי מי שסובר "אינה לשחיטה אלא בסוף": הוא פטור, כי גמר השחיטה (שהוא השחיטה האמיתית) נעשה בפנים.

רב יוסף חולק על רבא, והוא פוסל לדעת כולם גם מי ששחט סימן אחד בעוף מחוץ למקדש, כי בסימן אחד חטאת העוף נחשבת שחוטי חוץ, שהרי זה כשר בפנים, לכן זה פסול גם בעולה. לדעת **רב יוסף** הם נחלקו במצב ששחט מיעוט סימנים בחוץ, והשלים אותם בפנים, שלדעת **רבי יוחנן** השחיטה התחילה כבר מבחוץ, ולכן הוא חייב משום שחוטי חוץ. אבל לדעת **ריש לקיש** השחיטה אינה אלא לבסוף והוא פטור.

רבי זירא מקשה על הדעה ש"ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף" מדיני פרה אדומה, הפרה מטמאה את כל אלו שעוסקים בהכנתה ואת בגדיהם. ואם מבצעים מלאכה אחרת ביחד איתה, הפרה נפסלת. ופרה שנפסלה גם לא מטמאת יותר את מי שעוסק בה. הברייתא **אומרת** שאם נפל פסול בפרה אדומה בזמן השחיטה, העוסקים בה לא נטמאים. ואם כל רגע בשחיטה נחשב כשחיטה, למה מי שעסק בה לפני שנפל הפסול לא נטמא? **רבא מתרץ**: שחיטה שהתקלקלה היא בכלל לא שחיטה למפרע, ואין כאן דין של פרה אדומה.

אבל **רבא** שואל שאלה אחרת, אם השחיטה היא רק לבסוף כדעת **ריש לקיש**, אז למה הברייתא לא מחלקת במקרה ששחטו שני אנשים אחד אחרי השני, שרק השני יטמא. **רב יוסף מתרץ**, שאסור לשניים לשחוט זבח אחד, כמו שראינו בעמוד א'. אבל **אביי** דוחה את התירוץ הזה, כי זו רק דעת יחיד של **רבי אלעזר ברבי שמעון**. ולכן לדעת **חכמים** הברייתא היתה צריכה לחלק. ואפילו **לרבי אלעזר ברבי שמעון**, הברייתא יכלה לחלק בשוחט אחד שהחליף את לבושו תוך כדי השחיטה, שרק הלבוש השני יטמא?

לכן, הגמרא **מתרצת** בתחילת הדף הבא, שהברייתא עוסקת רק בפרה שנפסלה, וקודם שנפסלה נטמאו העוסקים בה, אבל היא לא עוסקת במקרים של פרה כשירה וטומאות העוסקים בה, ולכן לא ניתן לדייק ממנה לגבי זמן הגדרת ה'שחיטה', לאורך השחיטה או רק לבסוף.

והגמרא תמשיך לדון במחלוקת הזו בדף הבא.